

GESCHIEDSCHRIJVING IN HET OUDE CHINA

door

Dr. Ch. WILLEMEN
Rijksuniversiteit Gent

Bestaat er een historische literatuur in China ? Welke ? Welke zijn de kenmerken van die historische literatuur ? Welke was de rol van deze literatuur in het traditionele China ?

De Chinese literatuur in haar geheel — één van de grootste ter wereld — strekt zich uit over een periode van zowat dertig eeuwen. De historische literatuur maakt een zeer aanzienlijk deel van deze literatuur uit. Sedert de 3de-4de eeuw n. Chr. werden de Chinese literaire werken in China onderverdeeld in vier groepen : ching (canonieke teksten); shih (historische werken); tzu (wijsgerige werken); chi (schone letteren). Niet onbelangrijk is de volgorde van deze vier groepen. De historische werken volgen namelijk onmiddellijk op de canonieke teksten. Toen keizer Ch'ien-lung in 1773 ertoe besloot een nieuwe bibliotheek binnen het paleizencomplex te stichten, liet hij daarvoor meteen een systematische catalogus samenstellen. Deze catalogus, Ch'in-ting szu-k'u ts'uan shu tsung-mu t'i-yao (Algemene lijst met vermelding van het belangrijkste van de complete geschriften in de vier schatkamers, op keizerlijk bevel vastgesteld), getiteld, dateert van 1782. De "szu-k'u (vier schatkamers)" zijn de vier onderverdelingen in de Chinese literatuur, met de geschiedkundige werken op de tweede plaats. Het is weliswaar zo dat de gehele Chinese literatuur het schriftelijk bronnenmateriaal uitmaakt voor de geschiedkundige. Zo hij gegevens zou wensen over sociale toestanden tijdens bv. de Sung (960-1127-1276 n. Chr.) moet hij deze o.m. zoeken in de romanliteratuur, want de "gewone" geschiedschrijving bleef beperkt tot de intellectuele bureaucratische bovenlaag en haar interessen. Zij was door en voor de ambtelijke literaten. De historische geschriften in de eigenlijke zin van het woord vormen echter nog een massale hoeveelheid materiaal (de grote dynastieke historiën, locale geschied-

werken, hofkronieken, verzamelingen edicten, biografies, genealogieën, enz.).

Reeds vanaf het begin van onze jaartelling heeft men in China de geschiedschrijving als een belangrijke bezigheid aangezien. Ze werd onder keizerlijk patronaat beoefend, maar ook door privégeleerden. In de latere perioden van het keizerrijk was het samenstellen van een commissie belast met het compileren van de officiële geschiedenis van de voorafgaande dynastie een belangrijke taak van een nieuwe dynastie. De Chinese cultuur is sterk historisch georiënteerd, met een ontwikkelde historiografische traditie.

Factoren die in dit verband een rol spelen zijn : de mening dat de geschiedenis precedenten biedt ten dienste van de overheid. De geschiedenis biedt lessen, oplossingen voor actuele toestanden. Het is steeds zo geweest dat de leidende klasse, de literaten, bij het verleden te rade gingen om te weten wat men toen in analoge omstandigheden heeft gedaan. Zelfs zo men een hervorming voorstond beijverde men er zich om deze te rechtvaardigen door te verwijzen naar historische precedenten. Deze manier van doen is in-Chinees. Niet alleen staatslieden gebruikten de geschiedenis. Belangrijke schilders en kunstenaars beriepen zich op de stijl van een voortreffelijk voorganger. De zesde van de zes regels in de schilderkunst zegt dat men volgens de overlevering moet kopiëren. Wanneer de confucianist Mencius antwoordt op de vraag van een vorst, doet hij dat vaak verwijzend naar een precedent uit het verleden. Er is trouwens een soort literatuur, "geschriften over het bestuur (cheng shu)" geheten, die historische informatie geeft ten behoeve van de regering. Westerse bibliografen rangschikken deze literatuur bij de encyclopedieën. In wat wij encyclopedieën noemen onderscheiden de Chinese auteurs lei shu, teksten over de soorten (verschijnselen), en cheng shu, teksten over het bestuur. De eerste van deze twee komt in zeker opzicht het meest overeen met onze encyclopedieën. Een Chinese encyclopedie is echter een tekst compilatie in chronologische volgorde over bepaalde onderwerpen. Het is niet zo dat een auteur zijn materiaal tot een artikel verwerkt. De tweede soort teksten, de cheng shu, zou men politieke encyclopedieën kunnen noemen. Thans heeft men een uitgave van tien dergelijke werken, de shih t'ung, tien algemene overzichten (Commercial Press editie van 1936).

In wezen zij het drie algemene overzichten met vervolgen. Nml.

1. Tu You 's T'ung tien van omstreeks 800 n. Chr.;
2. Cheng Chiao 's T'ung chih van ca. 1150;

3. Ma tuan-lin 's Wen-hsien t'ung-k'ao (einde 13de eeuw).

Tijdens de Ch'ing verscheen er een vervolg op elk van deze drie, met materiaal tot het einde van de Ming in 1644. Later werden nog drie vervolgen geschreven met materiaal tot 1785. In 1904 kwam een laatste vervolg tot stand, in de editie van 1921 verder uitgebreid, nml. de Ch'ing wen (hsien t'ung-k'ao. Meer gegevens over deze interessante soort historische literatuur vindt men bij E. Balazs, *L'Histoire comme guide de la pratique bureaucratique (les monographies, les encyclopédies, les recueils de statuts)*, in Beasly en Pulleyblank (eds.), *Historians of China and Japan* (London 1961), blz. 78-94.

Tot dezelfde soort literatuur rekent men ook de Hui yao verzamelde essentialia, sedert de Ming Hui tien, verzamelde statuten, genoemd. Dit zijn verzamelingen bepalingen van een bepaalde periode, bv. de T'ang.

Een tweede punt in verband met de ontwikkelde historiografische traditie in China is : het keizerrijk werd bestuurd door een elite van geletterde magistraten, geschoold in de opgetekende overlevering van het Confucianisme, van jongsaf aan gewend aan de cultus van het geschreven woord. In het oude China met zijn ambtelijke traditie is de schriftelijke overlevering van oneindig groter belang dan de mondelinge overlevering. Hier moet aan toegevoegd worden dat het ongeletterde volk nauwelijks deel had aan deze cultuur.

Een derde bewerking in verband met de Chinese historiografische literatuur is dat zij ethisch gericht is. De confucianistische interpretatie van de geschiedenis leert dat de historische ontwikkeling bepaald wordt door morele machten, voornamelijk door de "deugd" van de heerser. De stichter van een dynastie bezit een sterke "deugd". De dynastie verdwijnt als gevolg van de morele degeneratie. M.a.w. de stichter van een dynastie is per se deugdzaam. De laatste vorst is per se gedegeneerd. Het is een Chinese opvatting het historisch feitenmateriaal aan een bepaalde dogmatiek — Confucianisme in het oude China — ondergeschikt te maken. Het feitenmateriaal wordt volgens een bepaalde ideologie geselecteerd.

Een volgend punt dat vermeldenswaard is : de historische literatuur in China is in gedrukte vorm tot ons gekomen. De moderne historicus staat zelden voor de taak teksten in handschriftelijke vorm te moeten gebruiken. Voor de moderne historicus van het oude China

is het belang van de paleografie minder groot. Hij werkt over het algemeen met gedrukte uitgaven. Tevens is het zo dat het overgrote deel van de enorme historische literatuur reeds in het verleden door Chinese geleerden bewerkt is, niet zelden voorzien van commentaren. Filologie en bibliografie zijn reeds voor het begin van onze jaartelling in China tot ontwikkeling gekomen. Moderne bibliografische handboeken gaan voor een groot deel terug op oude Chinese bibliografische werken (bv. op de Szu-k'u ts'uan shu, de catalogus van 1782).

Welke is, in grote lijnen, die Chinese historische literatuur? De oudste literatuur van de feodale periode (Chou) vóór 221 v. Chr. : Oude kronieken van de feodale staten. Bewaard is de kroniek van de staat Lu in Shantung, de "Lente en Herfst" Annalen Ch'un ch'iu van de jaren 722-481 v. Chr.

De "Overlevering van Tso (Tso chuan)" — huidige tekst uit 3de eeuw v. Chr. — geldt als onontbeerlijk commentaar bij deze tekst. De ernstige historische literatuur voor deze periode en voor het keizerrijk tot ca. 100 v. Chr. is zo goed als verloren gegaan, maar ze is verwerkt in de Shih chi (Historische aantekeningen), van Szu-ma Ch'ien (ca. 100 v. Chr.). Deze rangschikte zijn materiaal op een wijze die bepalend zou blijven voor de latere 25 dynastieke historiën.

1. pen chi, Annalen. Een hofkroniek in strikt chronologische volgorde.

2. piao, tabellen. Chronologische overzichten van de personen die de belangrijkste ambten bekleedden; lijsten van lenen en data der opeenvolgende generaties van leenmannen.

3. shu, documenten (in Shih chi en in enkele historiën); chih, verhandelingen in de meeste historiën. Teksten over bepaalde instellingen of bepaalde aspecten van het regeringsapparaat. Bv. over "voedsel en geld", nml. over economie, met veel aandacht voor de belastingheffing op de landbouw en voor het muntwezen; rechtwezen; kalender; riten; enz.

4. Shih chia, erfelijke families, over de geschiedenis van de feodale staten vóór de Han.

5. (Lieh) Chuan, (op een rij geplaatste) overleveringen of biografies van prominente figuren. In dit deel vindt men ook de beschrijvingen van China's buurlanden en hun verhouding tot China. Szu-ma Ch'ien compileerde zijn materiaal en verwerkte het tot een tekst die vaak de woorden van de oorspronkelijke bronnen handhaafde.

Dezelfde werkwijze wordt gevolgd in de eerste van de 25 dynastiek historiën, de Han Shu, de geschiedenis van de vroege Han (206 v. Chr.-8 n.Chr.), voornamelijk gecompileerd door Pan Ku. Het werk is ingedeeld in annalen, tabellen, verhandelingen en biografieën. De erfelijke families zijn verdwenen.

In China bestaan echter ook doorlopende geschiedenissen in chronologische volgorde. Het beroemdste voorbeeld is de Tzu-chih t'ung-chien, Algemene Spiegel tot steun bij het regeren (ca. 1070). Dit werk beschrijft de gebeurtenissen tot de 10de eeuw na Christus. Een uittreksel hiervan, voorzien van ethische commentaar geïnspireerd door Chu Hsi (12de eeuw), en met vervolgen voor de latere eeuwen, was het geschiedwerk bij uitstek, het maatgevend handboek voor de Chinese geschiedenis in China, getiteld "Hoofdlijnen en details uit de Algemene Spiegel, T'ung-chien kang-mu".

BIBLIOGRAFIE

- W.G. BEASLY & E.G. PULLEYBLANK, *Historians of China and Japan*, London, 1961.
M. ELVIN, *The pattern of the Chinese past*, London, 1973.
C.S. GARDNER, *Chinese traditional historiography*, Cambridge (Mass.), 1938.
D. VAN DER HORST, *Geschiedenis van China*, Utrecht/Antwerpen, 1977.
B. WATSON, *Szu-ma Ch'ien. Grand Historian of China*, New-York, 1958.